

ZAŠTITA AUTORSKIH PRAVA U DIGITALNOM SVETU

Apstrakt

U digitalnom svetu, u kome se autorsko pravo i intelektualna svojina (muzika, slike, filmovi..) ogromnom brzinom besplatno i u odličnom kvalitetu kopiraju i umnožavaju putem interneta, danas je skoro svako od nas svakodnevno konfrontiran sa komplikovanim pitanjem autorskog prava. Teritorijalno važenje autorskog prava suočava se sa novim izazovima u digitalnom svetu a pre svega na internetu. Prikaz sudske prakse Evropskog suda i nemačkih sudova ukazuje na pravne probleme u praksi. Pored toga sudovi tumačenjem odredba evropskog prava direktno utiču i na zaštitu autorskog prava u digitalnom svetu. Ovoj ulozi sudske prakse u stvaranju zaštite autorskih prava doprinosi činjenica da se u digitalnom svetu tehnička dostignuća izuzetno brzo razvijaju. Sa druge strane politički procesi izuzetno dugo traju, tako da sudovi brže odlučuju i stvaraju pravo. Svakodnevno korišćenje tuđih autorskih dela od strane file sharing provajdera, postavljača linkova otvara pravna pitanja odgovornosti za povrede autorskih prava. Upotreba Creative Commons licenciranih autorskih dela otvara novu dimenziju u zaštiti autorskih prava u digitalnom svetu.

Ključne reči: *autorsko pravo u digitalnom svetu; autorsko pravo na internetu; zaštita autorskog prava na internetu; evropska sudska praksa; nemačka sudska praksa; pravo EU; uporedno pravo; internet pravo; odgovornost za postavljanje linkova; odgovornost file sharing provajdera; korišćenje licenciranih autorskih dela na internetu.*

1. Uvod

Autorsko pravo i njegova zaštita u digitalnom svetu a pre svega na internetu suočavaju se sa mnogobrojnim izazovima. Kopiranje tuđih autorskih dela, postavljanje i širenje tuđih autorskih dela na internet, umnožavanje autorskih dela bez saglasnosti autora, protivpravno korišćenje

¹ Spoljni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd, e-mail: andrej84_4@hotmail.com.

² Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd, e-mail: dragan.prlja.iup@gmail.com.

licenci, neosnovana izmena autorskog dela samo su neki oblici kršenja autorskih prava u digitalnom svetu. Slučajevi sudske prakse kao živi izvori prava pokazuju na koji način se autorska prava u digitalnom svetu najefikasnije mogu zaštititi i popravljaju pravne nedostatke zakonskih propisa.³ Ostvarivanje zaštite autorskih prava je od ključnog značaja za udruženja za zaštitu autorskih prava, same imaoce autorskih prava, a pre svega za državu.

Država prilikom zaštite autorskih prava mora voditi računa i o drugim pravima kao što su pravo na informisanje i sloboda mišljenja i izražavanja, sloboda štampe, sloboda obavljanja delatnosti. Sve ove slobode bi trebalo dovesti u ravnotežu i izbalansirati u odnosu na zaštitu u digitalnom svetu, a pre svega na internetu i naposljetku pravilno uticati na dalji razvoj informacionog društva.

Evropsko pravo u oblasti zaštite autorskih prava na internetu je izuzetno dinamično i povezano sa mnoštvom nejasnoća u mnogim delovima. Presude Evropskog suda su od izuzetnog značaja, pošto ovaj sud deluje kao vrhovni sud Evropske Unije. Stoga je značaj ovih sudskih presuda ogroman, jer se njegove presude direktno primenjuju i imaju dejstvo izvora prava EU.⁴ Svojim presudama Evropski sud uglavnom je do sada korigovao nedostatke evropskih propisa.

Sudske presude predstavljaju direktne izvore prava za postavljачe linkova, jer njihova odgovornost za kršenje autorskih prava nije regulisana evropskim pravom ni nemačkim pravom.⁵

Presude u slučajevima sharehoster provajdera (provajderi koji nude korisnicima usluge file hosting i file sharing servis usluge) pokazuju gde

³ To se pokazalo u poznatim slučajevima Gugl protiv Španije vezano za „pravo na digitalni zaborav“; Safe Harbour odluka gde je sud poništio Konvenciju između EU i USA o transferu podataka; zadržavanje podataka, gde je sud ukinuo Direktivu EU po pitanju zadržavanja podataka. M.Holland, Zur Justiz und der digitalen Welt, heise online, <http://www.heise.de/newsticker/meldung/heiseshow-Ab-12-Uhr-live-zur-Justiz-und-der-digitalen-Welt-3225184.html>, 16.02.2017.

⁴ Die Webseite der Europäischen Kommission, Die Quellen des Gemeinschaftsrechts der Europäischen Union, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=URISERV:114534>, 14.02.2017.

⁵ Izuzetak je austrijsko pravo koje reguliše odgovornost postavljачa linkova u članu 17 Zakona o elektronskoj trgovini: „Ponudilac usluga koji direktno pomoću elektronskog upućivanja otvara pristup tuđim informacijama NIJE odgovoran za informacije: 1) ukoliko nije imao saznanja o protivpravnoj aktivnosti ili informaciji i nije svestan da postoje zahtevi za naknadu štete iz protivpravne aktivnosti ili su informacije bile očigledno protivpravne; ili 2) ukoliko je saznao ili bio svestan, mora bez odlaganja ukloniti elektronsko upućivanje; Ovi uslovi odgovornosti se NE primenjuju, ako je lice od koga potiču informacije podređeno ponudiocu usluga ili je dobilo nalog od njega ili je ponudilac usluga tuđe informacije prisvojio kao svoje. E-Commerce-Gesetz (ECG), <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20001703>, 14.02.2017.

je odgovornost u kršenju autorskih prava platformi kao što su Dropbox, Google Drive, BitTorrent, The Pirate Bay, eDonkey, Napster, Spotify, Rapidshare, Flickr, Picasa, ImageShack itd.

Presude u slučajevima koršćenja licenciranih slika i posebnih uslova korišćenja Creative Commons licence odrediće granice pravilnog korišćenja licenciranih autorskih dela na internetu.

Analizom sudskih presuda Evropskog suda i nemačke sudske prakse biće ukazano na kompleksnost ove materije i dalji razvoj zaštite autorskih prava na internetu.

2. Sharehoster provajderi nisu odgovorni za naknadu štete pri povredi autorskih prava

Viši sud Minhen odlučio je da sharehoster provajder (sinonimi su One-Click-Hoster, Filehoster, Cyberlocker) uploaded.net (iza kojeg stoji švajcarska firma Cyando AG) *nije odgovoran za nadoknadu štete pri povredi autorskih prava*. Sharehoster provajderi nude usluge file hosting i file sharing servis usluge korisnicima, najčešće bez obavezne prijave uz mogućnost postavljanja i uz mogućnost preuzimanja fajlova putem URL adrese tj. linkova. Fajlovi se onda razmenjuju direktno između korisnika (eng. Peer-to-Peer).⁶

Predhodno je Osnovni sud Minhen potpuno drugačije odlučio i osudio uploaded.net na naknadu štete zbog povrede autorskih prava (br. akta 21 O 6197/14). Pred Osnovnim sudom utvrđeno je da je društvo za zaštitu muzičkih umetnika GEMA upozorilo na kršenje autorskih prava od strane sharehostera uploaded.net.⁷ Pored toga uploaded.net nije na adekvatan način i u dovoljnoj meri uklonio odnosno obrisao sporne fajlove, već ih je čak i odobravao. Sud je procenio uploaded.net kao servis predstavlja izvor opasnosti za kršenje autorskih prava. Stoga onaj koji omogućava postavljanje ovakvog sadržaja predstavlja „pomagača“ u nedozvoljenom pristupanju zaštićenim autorskim pravima.⁸ Pradstavnici GEMA tvrdili su da se poslovni model sharehostera sastoji u tome da se isplati onima koji postavljaju atraktivan sadržaj kao što su npr. novi

⁶ Poznati portali su Dropbox, Google Drive, BitTorrent, The Pirate Bay, eDonkey, Napster, Spotify, Rapidshare, Flickr, Picasa, ImageShack, Imgur, Panoramio, Fotocommunity.de, Directupload, locr i Photobucket.com., Wikipedia slobodna enciklopedija, <https://de.wikipedia.org/wiki/Sharehoster>, 4.02.2017.

⁷ Inače ovo društvo zastupa u zaštiti i iskorištavanju autorskih prava oko 70.000 članova pre svega muzičara, muzičkih kuća, tekstopisaca iz celog sveta., <https://www.gema.de/>, 05.02.2017.

⁸ Urheber gegen Musikpiraterie: Landgericht München verurteilt Onlinedienst Uploaded zu Schadensersatz, https://www.gema.de/aktuelles/urheber_gegen_musikpiraterie_landgericht_muenchen_verurteilt_onlinedienst_uploaded_zu_schadensersatz/, 07.02.2017.

filmovi, muzika, e-knjige, dok oni koji preuzimaju sadržaj plaćaju za isti provajderima. Samo provajderi ne plaćaju za ovakve sadržaje nikome.⁹ Još u prvostepenom postupku ostalo je sporno pitanje naknade štete od strane uploaded.net. Pošto, iako provajder ovih usluga propusti da ukloni sporan sadržaj, ostaje mu oslobađanje od odgovornosti na osnovu Zakona o elektronskim medijima. Takođe je nedvosmisleno potvrđeno da provajder ovih usluga ne može biti smatran kao izvršilac ili saizvršilac ovog dela, već kao pomagač. Provajder se zbog toga što se više puta uzdržavao da postupi po preporukama GEMA i zbog neadekvatne kontrole linkova u ovom kontekstu kod propuštanja tretira kao *pomagač*.

Viši sud Minhen odlučio je da jedan *sharehoster provajder nije odgovoran za nadoknadu štete zbog povrede autorskih prava*. Kada *sharehoster ne preuzima sam sadržaj ili ne saraduje sa ponudiocima sadržaja, već nudi prostor (memoriju) ne može se smatrati krivim*. O predhodnoj povredi autorskih prava *sharehoster nije imao saznanja*. Da bi se neko osudio na naknadu štete potrebno je ustanoviti krivicu. Krivica je dakle pretpostavka za naknadu štete. *Provajder ovih usluga je dužan da sadržaje na platformi aktivno kontroliše, da bi ustanovio da li postoji moguća povreda autorskih prava*. Zato je Viši sud smatrao kao opravdanu tužbu za nečinjenje upućenu *sharehost provajderu*. Pored toga ostaje sumnja u tehničku implementaciju ove odluke, jer bi trebalo ispitati na hiljade linkova, da li sadrže moguće povrede autorskih prava.¹⁰ Za očekivati je da se ova odluka nađe pred Vrhovnim sudom Nemačke.

3. Provajderi file sharing usluga mogu biti odgovorni za povrede autorskih prava

Prema mišljenju evropskog advokata Maciej Szpunar u slučaju Stichting Brein protiv The Pirate Bay *provajderi file sharing platformi mogu biti odgovorni za povrede autorskih prava, barem onda kad su znali za povrede i nisu ništa preduzeli*.¹¹

Narednih meseci se očekuje presuda u ovom slučaju pred Evropskim sudom. Povod za ovaj spor pred Evropskim sudom su parnice, koje su vođene u Holandiji. Zadužbina za zaštitu autorskih prava Stichting

⁹ A.Sawall, Sharehoster Uploaded.net von Landgericht München verurteilt, <https://www.golem.de/news/gema-sharehoster-uploaded-net-von-landgericht-muenchen-verurteilt-1608-122648.html>, 7.02.2017.

¹⁰ A.Wilkens, Oberlandesgericht: Sharehoster nicht schadenersatzpflichtig, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/Oberlandesgericht-Sharehoster-nicht-schadenersatzpflichtig-3603154.html>, 07. 02. 2017.

¹¹ Opinion of advocate general Szpunar Delivered on 8 February 2017 Case C-610/15 Stichting Brein v Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, http://docs.dpaq.de/11886-gutachter-the_pirate_bay.pdf, 11.02.2017.

Brein tužila je provajdere internet pristupa i tražila blokadu pristupa The Pirate Bay platforme (TPB je jedna od Torrent platformi). Posebnost ovog slučaja je u tome, što platforma The Pirate Bay funkcionira kao pretraživač ka jednoj Peer-to-Peer mreži. To znači, da se sadržaji ne snimaju centralno, već su rašireni na različitim računarima širom mreže. Zato je u žalbenom postupku holandski sud prekinuo postupak i zahtevao tumačenje evropskog prava od strane Evropskog suda. Sud treba da odgovori na pitanje, da li platforma The Pirate Bay može biti odgovorna za povredu autorskih prava kada se radi o javnoj reprodukciji.

Pre odlučivanja u ovom sporu pred Evropskim sudom mišljenje je izneo evropski advokat Maciej Szpunar, koji smatra da platforma The Pirate Bay može biti odgovorna za povredu autorskih prava ako se radi o javnoj reprodukciji. Da bi Torrent mreže uopšte funkcionisale u obavezi su da omoguće klijentima pristup sadržajima. Odlučujuće je to da *provajder ovih platformi ima saznanja o povredama autorskih prava a da uprkos tome ništa ne preduzme*.^{12 13}

Uloga evropskog advokata kao nepristrasnog aktera je da izradi ekspertizu slučaja i da svoje stručno mišljenje. U većini slučajeva (ali ne i uvek) sudije slede mišljenje i predlog evropskog advokata, ali njegovo mišljenje za njih nije obavezujuće.¹⁴

4. Ubacivanje video snimaka na veb stranicama uz pomoć framing-a ne predstavlja povredu autorskih prava

Evropski sud (sudska presuda br. C-348/13) je odlučio da *prikazivanje npr. Jutjub videa na sopstvenoj veb stranici uz pomoć framing-a* (eng. okvira) *ne predstavlja povredu autorskih prava*. Framing je tehnika kojom se veb stranica deli na više manjih prozora. Svaki manji prozor se naziva okvir i ima funkciju kao posebna strana. Ovakvo dizajniranje se koristi da bi se jedan okvir pregledao (eng. scroll), dok za to vreme sadržaj drugih okvira miruje. Osim toga ovom tehnikom omogućava se prikaz većeg broja dokumenata paralelno. Operatori veb stranica tako u

¹² Prema analizi izveštaja jednog veštačenja 90 do 95% razmenjenih fajlova i sadržaja na The Pirate Bay platformi se dešava bez saglasnosti autora. U prošlosti bilo je uvek iznova pokušaja blokiranja The Pirate Bay platforme, međutim platforma je uspevala da opstane i prevaziđe blokade. Osnivač The Pirate Bay platforme je još 2009 godine proglašen krivim za pomaganje u kršenju autorskih prava. Haft für Betreiber von "The Pirate Bay", <http://www.vol.at/haft-fir-betreiber-von-the-pirate-bay/news-20090417-03541232>, 11.02.2017.

¹³ J.Ihlenfeld, Haftstrafen für Pirate-Bay-Betreiber, <https://www.golem.de/0904/66534.html>, 11.02.2017.

¹⁴ Tauschbörsen sind für Copyright-Verstöße haftbar, <http://www.spiegel.de/netzwelt/netzpolitik/the-pirate-bay-eu-gutachter-sieht-tauschboersen-als-haftbar-fuer-copyright-verstoesse-a-1133678.html>, 11.02.2017.

ovaj okvir mogu ubaciti tuđe veb stranice i prikazati ih kao svoje.¹⁵ Sud je presudio da framing linkovi, kojim bi se ubacivali sadržaji na druge veb stranice ne predstavljaju kršenje autorskih prava. Takođe se ne radi o javnoj reprodukciji u smislu člana 3 stav 1 Direktive o zaštiti autorskih prava u informacionom društvu, ako se tom prilikom ne obraća novoj publici.¹⁶

Predhodno je nemački Vrhovni sud zatražio rešenje spora pred Evropskim sudom. Radilo se o 2 minuta dugačkoj reklami jednog proizvođača filtera za vodu, koji je bio ubačen od strane trećih lica.¹⁷ Proizvođač filtera za vodu je tužio online prodavca, koji je radio za konkurentsku firmu, pošto je postavio video putem framinga na svoju veb stranicu. Tuženi je tom prilikom podneo pravno obavezujuću izjavu o nečinjenju, ali nije želeo da plati troškove opomene tužiocu.

Vrhovni sud Nemačke je prekinuo postupak i zatražio od Evropskog suda da razjasni pitanje, da li se u ovom slučaju radi o „javnoj reprodukciji“, jer se putem tehnike framing omogućava operatoru jedne veb stranice da se prikaže tuđe delo kao sopstveno. To je takođe moguće bez da se delo kopira i sa time bi se radilo i o umnožavanju autorskog dela.¹⁸

Evropski sud smatra da se *putem ubacivanja videa ne stvara nova publika, pošto je video već bio dostupan ostalim internet korisnicima*. Tužena strana i njeni advokati misle da se ovom odlukom pospešuje sloboda interneta. Osim toga je nedvosmisleno potvrđeno da korisnici društvenih mreža mogu biti optuženi i opomenuti za kršenje autorskih prava.¹⁹

5. Postavljanje linkova ka dostupnim sadržajima je dopušteno bez dozvole imaoa autorskog prava

Evropski sud (sudska presuda br. C-466/12) je odlučio da je dozvoljeno *postavljanje linkova ka dostupnim sadržajima bez dozvole*

¹⁵ Definition Inlineframe (iframe), Onlinemarketing-Praxis, <http://www.onlinemarketing-praxis.de/glossar/inlineframe-iframe>, 07.02.2017.

¹⁶ Direktiva o autorskim pravima u informacionom društvu 2001/29/EZ; Richtlinie 2001/29/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 22. Mai 2001 zur Harmonisierung bestimmter Aspekte des Urheberrechts und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft (ABl. L 167, S. 10), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/ALL/?uri=CELEX:32001L0029>, 07.02.2017.

¹⁷ Odluka Vrhovnog suda Nemačke kojom je zatraženo mišljenje Evropskog suda. Vorlagebeschluss des BGH vom 16. Mai 2013, I ZR 46/12 „Die Realität“, Rz. 26, https://www.new-media-law.net/wp-content/uploads/2015/01/BGH_framing.pdf, 07.02.2017.

¹⁸ EuGH: Einbinden von Videos auf Webseiten ist legal, <https://futurezone.at/netzpolitik/eugh-sanktioniert-einbinden-von-videos-auf-webseiten/93.264.393>, 07.02.2017.

¹⁹ A.Wilkens, EuGH: Eingebettete Videos verstoßen nicht gegen das Urheberrecht, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/EuGH-Eingebettete-Videos-verstossen-nicht-gegen-das-Urheberrecht-2431793.html>, 07.02.2017.

*imaoca autorskog prava. Isto važi i za framing. Postavljanje linkova može predstavljati javnu reprodukciju tuđeg autorskog dela, ali samo ako se npr. paywall mehanizam zaobiđe.*²⁰ Paywall mehanizam omogućava da se određeni sadržaji nečije veb stranice mogu videti samo ako se plati određena nadoknada, ili se zaključi pretplata. Najčešće se koristi kod članaka i časopisa kod online portala.²¹

Jedan švedski novinar tužio je službu za nadzor medija Retriever Sverige, koja je stavila link ka njegovom članku u dnevnim novinama. Vrhovni sud Švedske predao je ovaj predmet na mišljenje Evropskom sudu, pošto član 3 stav 1 Direktive o zaštiti autorskih prava u informacionom društvu nije dovoljno jasan. Shodno Direktivi autori imaju isključivo pravo da dozvole ili zabrane svako javno reprodukovanje njihovih dela.

Evropski sud je utvrdio da *radnja javnog prikazivanja postoji, ako se naprave linkovi koji se mogu kliknuti ka zaštićenim delima*. Ovakva radnja je definisana kao „javno reprodukovanje dela“. *Prikazivanje se mora odnositi na novu publiku, koju imalac autorskog dela nije želeo da obuhvati*. Ova publika dakle ne sme biti obuhvaćena predhodnom dozvolom prikazivanja. U konkretnom slučaju nedostaje „nova publika“, pošto je stranica bila već slobodno dostupna javnosti. Stoga postavljanje linkova ka slobodno dostupnim internet sadržajima sud ne smatra kao radnju javnog reprodukovanja i povredu autorskog prava.²² Drugačija bi bila situacija u slučaju paywall, jer bi to bilo zaobilazanje publike i korisnika koje je autor hteo da obuhvati. Sud je ustanovio i da države članice EU nemaju pravo da prošire u svojim zakonodavstvima pojam zaštite javne reprodukcije.²³

6. Komercijalnom upotrebom linkova mogu se povrediti autorska prava

Evropski sud (sudska presuda br. C-160/15) je odlučio da *postavljanje linkova ipak može predstravljeti javno reprodukovanje tuđeg autorskog dela i samim time i povredu autorskih prava*. Sa ovime je konkretizovana

²⁰ Primer ovakvih ograničenja čitanja časopisa može se pogledati na sledećoj stranici <https://www.heise.de/ct/ausgabe/2015-22-Akkulaufzeit-unter-Android-verlaengern-2826298.html>. Potrebno je platiti naknadu da bi se ostatak članka mogao pročitati.

²¹ M.Holland, Paywall: Süddeutsche zieht im Internet Bezahlschranke hoch, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/Paywall-Sueddeutsche-zieht-im-Internet-Bezahlschranke-hoch-2561496.html>, 07.02.2017.

²² Saopštenje za javnost Evropski sud br. 20/14. Pressemitteilung Gerichtshof der Europäischen Union Nr. 20/14, Urteil in der Rechtssache C-466/12 Nils Svensson u. a. / Retriever Sverige AB, <http://docs.dpaq.de/6432-cp140020de.pdf>, 09.02.2017.

²³ A.Sawall, Verlinkungen benötigen keine Erlaubnis der Rechteinhaber, <https://www.golem.de/news/europaeischer-gerichtshof-verlinkungen-benoetigen-keine-erlaubnis-der-rechteinhaber-1402-104562.html>, 08.02.2017.

ranija odluka suda, kojom je bilo presuđeno da je postavljanje linkova ka javno dostupnim sadržajima zakonito. *Komercijalni provajderi veb stranica se ne mogu pozvati na neznanje*, kada postavljaju linkove ka protivpravnim sadržajima.

Navedenoj presudi prethodio je spor u Holandiji. Radilo se o portalu GeenStijl.nl, čiji je vlasnik izdavačka kuća GS Media. Na portalu je 2011. godine izveštavano o nagim fotografijama holandske tv zvezde Brit Dekker i pritom su postavljeni linkovi ka nelicenciranim objavljenim kopijama snimaka tv zvezde. Nakon što su snimci bili obrisani, GS Media je postavila linkove ka slikama tv zvezde, koji su takođe bili protivpravni izvori (filefactory.com). Ovo prikazivanje tužio je medijski koncern Sanoma, koji u Holandiji izdaje magazin Playboy i koji je imalac ekskluzivnih prava na spornim fotografijama i snimcima.²⁴

U presudi je sud naglasio značaj linkova za slobodu mišljenja i izražavanja i teškoće u proceni zakonitosti sadržaja. Pokazalo se da je pojedincima, koji žele da postave linkove teško da ispituju, da li se radi o zaštićenim autorskim delima. Utoliko su *linkovi, koji se postavljaju bez namere sticanja dobiti ili saznanja protivpravnosti i dalje dopušteni*. Sud je postavio granicu, kada je *postavljač linkova znao ili mogao da zna za postojanje povrede autorskog prava*. Kada se linkovi postavljaju sa namerom sticanja dobiti, može se od postavljača linkova očekivati, da on *preduzme neophodne provere, kako bi osigurao, da određeno autorsko delo nije neovlašćeno objavljeno*. Ukoliko se ovo ne učini, predpostavlja se da prilikom postavljanja linkova postoji neovlašćeno objavljivanje autorskog dela u smislu javnog prikazivanja shodno članu 3 stav 1 Direktive o zaštiti autorskih prava u informacionom društvu.²⁵ U navedenom slučaju je utvrđeno, da je izdavačka kuća GS Media objavila linkove sa namerom sticanja dobiti, a da se autor nije saglasio sa njihovim objavljivanjem. GS Media nije uspela da opovrgne pred sudom da se nedozvoljeno postavljanje linkova desilo sa namerom i saznanjem.

Evropski sud je ovime presudio suprotno mišljenju evropskog advokata Melchior Wathelet, koji je smatrao da linkovi doprinose da se sporne slike lakše ponađu. Objavljivanje zapravo vrše provajderi veb stranica, koji linkove i postavljaju prvobitno na internet. Pritom evropski advokat predpostavlja da su slike bile dostupne takođe i bez mešanja izdavačke kuće

²⁴ N.Härtling, "Playboy"-Urteil: Die Kommunikationsfreiheit ist beim EuGH in schlechten Händen, <http://www.cr-online.de/blog/2016/09/08/playboy-urteil-die-kommunikationsfreiheit-ist-beim-eugh-in-schlechten-haenden/>, 10.02.2017.

²⁵ Direktiva o autorskim pravima u informacionom društvu 2001/29/EZ; Richtlinie 2001/29/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 22. Mai 2001 zur Harmonisierung bestimmter Aspekte des Urheberrechts und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft (ABl. L 167, S. 10), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/ALL/?uri=CELEX:32001L0029>, 14.02.2017.

GS Media.²⁶ Osim toga internet korisnici ne mogu da prepoznaju, da li je autorsko delo slobodno ili nije za upotrebu. Uzimajući u obzir predhodnu odluku Evropskog suda, koji je utvrdio da je postavljanja videa na veb stranici ne predstavlja ponovno javno reprodukovanje već samo postavljanje linka, treba napraviti razliku u odnosu na ovu odluku Evropskog suda. Predhodna odluka Evropskog suda se odnosila na autorska dela – video snimke, koji su postavljeni uz saglasnost autora. U svetlu ove sudske odluke komercijalni postavljači linkova ka video snimcima i slikama od strane drugih npr. Jutjub, Flickr moraju postaviti sebi pitanje: da li su autorska dela kod trećih lica (npr. Jutjub) objavljena uz saglasnost autora?²⁷

7. Potvrđena odgovornost za povrede autorskih prava za postavljanje linkova u komercijalne svrhe

Osnovni sud Hamburg odlučio je (br. akta 310 O 402/16) da *provajderi komercijalnih veb stranica odgovaraju i bez znanja za povrede autorskih prava za linkove koje postavje*. Na taj način je po prvi put primenjena u Nemačkoj odluka Evropskog suda. Sud je pod pretnjom kazne i zatvora zabranio postavljanje linkova.

Na veb stranici se nalazila prerađena slika podnosioca zahteva. Slika je bila iz oblasti arhitekture i bila je predhodno objavljena Creative Commons licencom. Međutim u uslovima korišćenja ovog dela bilo je isključeno postavljanje linkova bez navođenja autora i obrade autorskog dela. Samim tim objavljivanje slike na veb stranici predstavlja kršenje autorskog prava.

Osnovni sud Hamburg smatra da *pored provajdera veb stranice za povrede autorskog prava odgovara i onaj ko postavlja linkove*. Samo postavljanje linkova sudije vide kao javno reprodukovanje slika, koje se obavlja bez dozvole fotografa. *Putem postavljanja linkova se otvara pristup novoj publici, koju autor nije imao u vidu*. Ipak jedna ovakva odgovornost se može prihvatiti, samo ako se postavljanje linkova učinilo tako što se znalo ili moglo znati da se na taj način vrši povreda autorskog prava. *Ukoliko onaj koji postavlja linkove deluje sa „namerom sticanja dobiti“, onda mu se može pripisati, da mora istraživanjem da osigura, da li su linkovi zakoniti*. Pritom nije od značaja, da li se sa postavljanjem linka želi neposredno sebi pribaviti dobit. Dovoljno je da u okviru internet prezentacije to ukupno služi nameri sticanja dobiti. Nije od značaja

²⁶ T.Kleinz, EuGH verbietet kommerzielle Links auf Urheberrechtsverletzungen, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/EuGH-verbietet-kommerzielle-Links-auf-Urheberrechtsverletzung-en-3316497.html>, 09.02.2017.

²⁷ L.Dobusch, EuGH schränkt Linkfreiheit ein: Kommerzielle Nutzer können schon mit einem Link das Urheberrecht verletzen, <https://netzpolitik.org/2016/eugh-schraenkt-linkfreiheit-ein-kommerzielle-nutzer-koennen-schon-mit-einem-link-das-urheberrecht-verletzen/>, 09.02.2017.

i činjenica, da li je postavljač linkova imao saznanja o protivpravnom sadržaju. Da bi bio odgovoran dovoljno je da je u „razumnom istraživanju po pitanju protivpravnog objavljivanja“ mogao da se uzdrži od činjenja.

Tuženi je izjavio da on nije mogao da pretpostavi „da je trebalo da da izjavu, da je kod provajdera veb stanica ispitaio, da li postoje odgovarajuća prava na objavljivanje ili bilo kakve prepreke vezane za autorska prava na fotografijama“. Upravo ova izjava tuženog je ubedila sudsko veće da je tuženi prećutno prihvatio protivpravno objavljivanje linkova.²⁸

Nakon ove sudske odluke portal heise online.de je istraživao da li postoji opasnost od opomene od strane Osnovnog suda Hamburg, ukoliko se postavi link koji vodi ka veb stranici tog suda. Shodno odluci Osnovnog suda Hamburg provajderi veb stranica su dužni da u razumnom obimu istražuju pitanje zakonitosti objavljivanja linkova. Gore navedena sudska odluka naročito pogađa online portale koji objavljuju vesti. Istraživanje nije donelo adekvatne rezultate pa je portal heise online.de odlučio da obustavi postavljanje linkova ka Osnovnom sudu Hamburg. Osim toga portal heise online.de je tražio od Osnovnog suda Hamburg da im pismeno potvrdi u vidu pravno obavezujuće izjave, da sveukupna veb prezentacija suda ne krši autorska prava zaštićenih dela u bilo kojem obliku i na bilo kom mestu.²⁹ Odgovor suda je bio da sud polazi od toga da su svi njihovi sadržaji zakoniti, ali nije želeo da to potvrdi pismeno u vidu pravno obavezujuće izjave. Ostaje sporno da li je ovakva izjava suda dovoljna da se izbegne odgovornost postavljača linkova. Evropski sud je zahtevao „neophodne provere da delo koje je postavljeno na veb stranicu, a ka kojem link vodi, nije neovlašćeno objavljeno“. Šta to tačno znači ovime nije razjašnjeno, stoga pravni rizik postoji i dalje. Zbog toga je uopšte portal heise online.de odlučio da obustavi postavljanje linkova ka Osnovnom sudu Hamburg.³⁰

8. Pravilno postavljanje licenciranih fotografija na internetu

Viši sud Keln (br. akta 6 U 25/14) je u svojoj odluci uputio na pravilno postavljanje licenciranih fotografija na veb stranice. Ukoliko je *fotografija*

²⁸ J.Heidrich, Gericht bestätigt Haftung für Urheberrechtsverletzungen auf verlinkten Seiten, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/Gericht-bestaetigt-Haftung-fuer-Urheberrechtsverletzungen-auf-verlinkten-Seiten-3566919.html>, 09.02.2017.

²⁹ H.Bleich, Warum heise online derzeit keine Links zum LG Hamburg setzt, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/Warum-heise-online-derzeit-keine-Links-zum-LG-Hamburg-setzt-3567571.html>, 09.02.2017.

³⁰ M.Holland, LG Hamburg will Rechtmäßigkeit seiner Online-Inhalte nicht rechtsverbindlich erklären, <https://www.heise.de/newsticker/meldung/LG-Hamburg-will-Rechtmaessigkeit-seiner-Online-Inhalte-nicht-rechtsverbindlich-erklaren-3568292.html>, 09.02.2017.

uredno licencirana i postavljena sa imenom fotografa na veb stranicu, ne treba strahovati od opomena zbog nedostatka ovih oznaka na samim fotografijama.³¹

U prošlosti je doneta presuda vezana za bazu podataka sa fotografijama Pixelio, koja je uvela pravnu nesigurnost kod operatora veb stranica. Bilo koja firma bi bila opomenuta i tužena tek pošto bi koristila fotografiju od Pixelio bez navođenja autora direktno na URL na svojoj veb stranici.

U uslovima korišćenja licence od firme Pixelio bilo je zahtevano da se navede autor. Međutim tužena firma je navela autora na veb stranici sa fotografijama, ali nije ubacila ovu napomenu direktno u URL fajl sa fotografijom. Stoga je Osnovni sud Keln (br. akta 14 O 427/13) smatrao ovo kao nedovoljno. Tužbu nije podnela firma Pixelio nego hobi fotograf Patrick Jennings, koji je putem ove baze podataka sa fotografijama Pixelio ponudio i svoju fotografiju. Da je presuda ostala ovakva i da nije došlo do spora pred Višim sudom, morao bi veliki broj fotografija sa tekstom na samoj fotografiji biti označen sa autorima.³²

U postupku pred Višim sudom Keln ustanovljeno je da *stavljanje na raspolaganje fotografija preko URL-a predstavlja tehnički zajednički proces i ne predstavlja za autorsko pravo relevantnu upotrebu u drugoj nameni*. Dakle *samo prikazivanje fotografija i u fotografiji sa napomenom autora direktno u URL ne predstavlja za autore važnu pravnu zaštitu od daljeg iskorištavanja dela, već samo jedan tehnički propratni proces*. Stoga je ovo navođenje kod tuženog na veb stranici bilo dovoljno i odgovarajuće.³³ Osim toga u uslovima o licenci firme Pixelio nije propisano da fotografije moraju da nose oznaku autora. Imaoci licence sami ne moraju ovakve oznake da dodaju, jer Pixelio fotografije nudi bez jedne takve oznake za preuzimanje.

Uprkos svemu kod fotografija treba uvek obratiti pažnju na licencu i uslove iz licence. Sama mogućnost besplatnog preuzimanja često sa sobom nosi i dalje uslove kao npr. navođenje autora i u slučaju korišćenja na internetu i link koji vodi ka autoru u ovom slučaju pixelio.de.³⁴

³¹ A.Donath, OLG Köln beseitigt Rechtsunsicherheit des Pixelio-Urteils, <https://www.golem.de/news/bildrechte-olg-koeln-beseitigt-rechtsunsicherheit-des-pixelio-urteils-1408-108672.html>, 11.02.2017

³² N.Plutte, OLG Köln: Pixelio-Urteil hat keinen Bestand, <https://www.ra-plutte.de/olg-koeln-pixelio-urteil-hat-keinen-bestand>, 12.02.2017.

³³ M.Kompa, OLG Köln: Pixelio-Urteil war zu viel des Guten, <https://www.heise.de/tp/news/OLG-Koeln-Pixelio-Urteil-war-zu-viel-des-Guten-2293561.html>, 12.02.2017.

³⁴ IHK Würzburg-Schweinfurt, OLG Köln hebt "Pixelio-Urteil" auf, <https://www.wuerzburg.ihk.de/recht-und-steuern/news/artikel/olg-koeln-hebt-pixelio-urteil-auf.html>, 12.02.2017.

9. Pravilno korišćenje CC-BY-NC licenciranih fotografija od strane nemačkog radija

Viši sud Keln (br. akta 6 U 60/14) je u svojoj odluci uputio na pravilno postavljanje licenciranih fotografija sa "Creative Commons Attribution-NonCommercial 2.0" licencom (CC-licenca) na veb stranicama. Nekommercijalno korišćenje fotografija obuhvaćeno ovom licencom mora imati naznaku o autoru dela.

Spor je iniciran sa fotografijom, koju je fotograf postavio na Flickr (servis za skladištenje slika i videa) sa CC- licencom (CC-BY-NC 2.0). Nemački radio je tu fotografiju objavio na svojoj veb stranici dradiowissen.de i pritom imenovao fotografa, CC-licencu kao i link ka delima i uslovima korišćenja licence. Fotograf je podneo tužbu za nečinjenje i zahtevao nadoknadu štete od 310 evra kao i preuzimanje troškova advokata, pošto je nemački radio fotografiju koristio u komercijalne svrhe. Ove zahteve je odbio nemački radio i uklonio je shodno zahtevu fotografiju sa svog veb sajta. Nije bilo komercijalne upotrebe slike, jer je portal moguće pokrenuti bez nadoknade i nije bilo nikakve reklame. Ovaj radio je samo želeo da obavi ulogu javnog servisa.³⁵

Osnovni sud Keln je uzeo u obzir da li se radilo u konkretnom slučaju o komercijalnom korišćenju od strane javnog servisa u smislu licence. Ipak ovaj sud se nije pozabavio definicijom licence i njenog teksta.³⁶ Pod oznakom nekomercijalna upotreba misli se isključivo na privatno korišćenje i time je isključena bilo kakva komercijalna upotreba.

Viši sud Keln promenio je odluku Osnovnog suda Keln i odlučio da *nemački radio nije koristio fotografiju u komercijalne svrhe*. Stoga fotograf ne može da zahteva plaćanje licence. Sud smatra da i pod okolnostima da je tuženi fotografiju izmenio, ovo ne bi predstavljalo kršenje uslova iz licence. Takođe nemački radio nije smeo da fotografiju odseče tako, da se napomena o licenci na fotografijama ne vidi. Doduše nemački radio je na njihovoj veb stranici naveo autora, ali je time prekršio uslove iz licence zbog izmene fotografije, da postojeći navodi o autoru moraju biti očuvani i zadržani na slici. Za takvo preoblikovanje fotografije bila mu je neophodna saglasnost od strane autora. Viši sud je suprotno tome smatrao da definicija ne komercijalna upotreba iz CC-licence nije jasna i da se zbog nejasnih uslova iz licence može upotrebiti nemački Građanski zakonik. Prema Građanskom zakoniku u slučaju sumnje o

³⁵ A.Wilkens, Deutschlandradio hätte Foto unter CC-BY-NC-Lizenz nutzen dürfen, wenn..., <https://www.heise.de/newsticker/meldung/Deutschlandradio-haette-Foto-unter-CC-BY-NC-Lizenz-nutzen-duerfen-wenn-2465749.html>, 12.02.2017.

³⁶ L.Dobusch, Der dritte Streich: OLG Köln zu Deutschlandradios Nutzung CC-lizenzierter Fotos mit NC-Modul, <https://netzpolitik.org/2014/der-dritte-streich-olg-koeln-zu-deutschlandradios-nutzung-cc-lizenzierter-fotos-mit-nc-modul/>, 12.02.2017.

domašaju zabrane korišćenja u nekomercijalne svrhe, teret dokazivanja je na tužiocu.³⁷ *Moguće je da tuženi kao javna ustanova sme koristiti fotografiju samo onda ako ona pritom ne ostvaruje direktnu finansijsku dobit.* Da bi se ova i druga tumačenja vezana za CC-licencu izbegla Viši sud je dozvolio reviziju svoje odluke.

10. Zaključak

Slučajevi iz evropske i nemačke sudske prakse pokazali su dinamiku razvoja zaštite autorskih prava u digitalnom svetu. Sudovi su u mnogim slučajevima precizirali odgovornost i rešili probleme, ali bilo je i slučajeva gde su presude otvorile nove probleme i pitanja u praksi.

Presude vezane za postavljanje linkova i kršenje autorskih prava u slučaju sharehoster provajdera ukazuju na proširenje odgovornosti. Uбудuće se može očekivati odgovornost ovih platformi barem onda kada znaju za postojanje povrede autorskih prava, a iste ne spreče.

U slučaju Jutjub videa ukazano je na granicu u odgovornosti postavljača framing linkova ka video klipovima već postavljenim na Jutjub, pošto se saglasnost autora za puštanje u javnost predpostavlja. Do umnožavanja autorskog dela ne dolazi, pošto Jutjub ne nudi opciju preuzimanja sadržaja. Sa druge strane ostalo je otvoreno pitanje da li su se autori zaista saglasili sa postavljenjem njihovih sadržaja na Jutjub.

Kod odgovornosti postavljača linkova uočava se trend razlikovanja između komercijalne i nekomercijalne upotrebe linkova ka tuđim autorskim delima. Ovo razlikovanje govori o nerazumevanju odgovornosti postavljača linkova i operatora veb stranice (content provider), koji sadržaje postavljaju. Promenjeno je i već poznato razlikovanje između privatnog i javnog korišćenja, a problemi u praksi nisu rešeni. Tako se na internetu u privatne svrhe bez komercijalne svrhe i namere sticanja dobiti koristi javni prostor društvenih mreža i blogova. Time se i bez cilja sticanja dobiti često krše autorska prava. Pritom je odgovornost postavljača linkova preširoko određena i nesrazmerna, jer npr. novinski portali imaju sada dve opcije - ili da sve linkove pravno ispituju ili da uopšte ne postavljaju linkove. Prva opcija je veoma teška i skupa, a druga opcija ograničava slobodu informisanja i slobodu štampe internet korisnika u značajnoj meri. U slučaju Playboy protiv GeenStijl konstatovano je da „čim jedan novinski portal posluje u cilju sticanja dobiti, ne radi se više o novinaru i ne može se pozvati na slobodu informisanja i slobodu štampe“.³⁸ Ovom

³⁷ Videti član 305c stav 2 nemačkog Građanskog zakonika. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BjNR001950896.html>, 12.02.2017.

³⁸ N.Härtig, "Playboy"-Urteil: Die Kommunikationsfreiheit ist beim EuGH in schlechten Händen, <http://www.cr-online.de/blog/2016/09/08/playboy-urteil-die-kommunikationsfreiheit-ist-beim-eugh-in-schlechten-haednen/>, 14.02.2017.

odlukom uvedena je proaktivna obaveza kontrole linkova u ispitivanju povrede autorskih prava za postavljače linkova. Reakcije portala u praksi na ispitivanje i potvrđivanje nepostojanje povrede autorskih prava pokazuju besmislenost kontrole linkova.

Pitanje komercijalne ili nekomercijalne upotrebe licence je rešavano u slučaju nemačkog radija. Ustanovljeno je da komercijalni internet korisnici uvek deluju u cilju sticanja dobiti, ali zavisi i od konkretnog konteksta korišćenja, a ne od toga ko je korisnik licence – fizičko lice ili javni servis. Ostalo je nerešeno pitanje da li i pravno lice može delovati bez cilja sticanja dobiti.³⁹

U slučaju pravilnog korišćenja CC-licence sa ograničnjem nekomercijalne upotrebe, pokazano je da ove sadržaje mogu iskoristiti i internet korisnici u komercijalne svrhe. Ostalo je nerešeno pitanje, kada se iz konkretne svrhe upotrebe licence, ne može zaključiti da li se radi o komercijalnoj ili nekomercijalnoj svrsi upotrebe CC-licence. Uslove korišćenja licence treba pažljivo pročitati kao što su npr. navođenje autora, zabrana izmene dela i obaveza očuvanja autorskog dela sa navodima o autoru dela.⁴⁰

Kada se uporede povrede autorskih prava u digitalnom doba i pre digitalnog doba, može se zaključiti da su se ranije povrede autorskih prava dešavale od strane eksperata. Digitalna tehnologija ostavlja mogućnost kršenja autorskih prava svakom internet korisniku, pa se digitalno doba nalazi pred velikim izazovima. Sa jedne strane internet koncerni mogu iskoristiti monopol na tržištu i autorska dela pristvojiti kao svoja, a sa druge strane internet korisnici su naviknutih na gratis kulturu i shvatanje da ograničenje mreže ograničava znanje i protok informacija.⁴¹

George Dyson je knjizi opisao digitalnog đavola koji na analognom zidu slika: *“Fejsbuk će mi reći, ko sam; Amazon će mi reći, šta želim; Gugl će mi reći, šta mislim.”*⁴² Na kraju onaj ko nema nameru da živi od ideja, jer su one slobodno dostupne kao opšte dobro na internetu, taj sigurno neće koristiti njegove duhovne resurse za pisanje knjiga, inovacije i razvoj.

³⁹ L.Dobusch, Mehr offene Fragen als Antworten nach EuGH-Urteil zur Einschränkung der Linkfreiheit, <https://netzpolitik.org/2016/mehr-offene-fragen-als-antworten-nach-eugh-urteil-zur-einschraenkung-der-linkfreiheit/>, 14.02.2017.

⁴⁰ L.Dobusch, Der dritte Streich: OLG Köln zu Deutschlandradios Nutzung CC-lizenzierter Fotos mit NC-Modul, <https://netzpolitik.org/2014/der-dritte-streich-olg-koeln-zu-deutschlandradios-nutzung-cc-lizenzierter-fotos-mit-nc-modul/>, 14.02.2017.

⁴¹ J.Free, “Wir kaufen Eigentum auf Zeit”, <http://www.zeit.de/online/2009/33/amazon-urheberrecht-loeschung>, 14.02.2017.

⁴² Radi se o knjizi „Turingova katedrala“, koja je poslužila simbolično autoru kao naziv knjige aludirajući na Gugl. G. Dyson, *Turings Kathedrale: Die Ursprünge des digitalen Zeitalters*, Propyläen-Verlag 2014.

Andrej Diligenski, MSc

External Associate

Institute of Comparative Law, Belgrade

Dragan Prlja, PhD

Research Fellow

Institute of Comparative Law, Belgrade

PROTECTION OF COPYRIGHT IN THE DIGITAL WORLD

Summary

In today's digital world, in which the copyrights and intellectual property (music, pictures, movies...) are copied and replicated free of charge and in excellent quality over the Internet with tremendous speed, is almost every one of us confronted every single day with a complicated issue of copyrights. The territorial jurisdiction of the copyright law is facing new challenges in the digital world and above all on the Internet. Court practice review of the European Court of Justice and the German courts indicates legal problems in practice. Besides that, courts through interpretation of the European law provisions directly affect the protection of copyright in the digital world. This role of case practice in the creation of copyright protection contributes the fact, that in the digital world technical achievements are rapidly developing. On the other hand the political processes are extremely lengthy, so that the courts make their decisions quicker and create the law. Every day use of someone else's copyright works by file sharing service providers or link setters opens questions of legal liability for the copyright infringement. The use of Creative Commons licensed copyright works open up a new dimension in the implementation of copyright protection in the digital world.

Keywords: Copyright in the digital world; Copyright on the Internet; Copyright protection on the internet; European jurisprudence; German jurisprudence; EU Law; Comparative Law; Internet Law; liability for setting links; liability of file sharing service provider; use of licensed copyright work on the internet.